

V I Lenin

Material för förberedelsen av program för RSDAP

Innehåll

Utkast till program för Rysslands Socialdemokratiska Arbetarparti	1
Tre ändringar till programutkastet.....	5
Uttalande om Plechanovs andra förslag	5

Utkast till program för Rysslands Socialdemokratiska Arbetarparti

(A)

I. Varuproduktionen utvecklas allt snabbare i Ryssland, det kapitalistiska produktionssättet vinner där ett allt fullständigare herravälde.

II. Teknikens oavbrutna fullkomnande leder till att småproduktionen mer och mer undanträngs av storproduktionen. Den viktigaste delen av produktionsmedlen (jorden och fabrikerna, verktygen och maskinerna, järnvägarna och andra kommunikationsmedel) koncentreras i händerna på ett jämförelsevis litet antal kapitalister och godsägare som deras privategendom. De självständiga småproducenterna (bönderna, hemslöjdsarbetarna, hantverkarna) utarmas allt mera, förlorar produktionsmedlen och förvandlas sålunda till proletärer, eller också blir de kapitalets tjänare och vasaller. Ett allt större antal av de arbetande blir tvungna att ta sin tillflykt till försäljning av sin arbetskraft, de blir lönarbetare, som är beroende av de besittande, vars rikedomar de skapat genom sitt arbete.

III. Ju längre det tekniska framåtskridandet går, desto mer blir ökningen av efterfrågan på arbetskraft efter i förhållande till den ökade tillgången, desto större möjlighet har kapitalisterna att öka graden av arbetarnas utsugning. En osäker existens och arbetslöshet, utsugningens förtryck och all sköns förnedring blir den lott, som kommer allt bredare skikt av den arbetande befolkningen till del.

IV. Denna process skärpes ytterligare genom industrikriserna, som oundvikligt förorsakas av kapitalismens grundmotsättningar. Massornas fattigdom och armod jämte slöseriet med samhällets rikedomar leder till att det blir omöjligt att finna avsättning för de producerade varorna.

V. Sålunda leder den gigantiska utvecklingen av samhällets produktivkrafter och det alltmer församhälleligade arbetet till att en obetydlig minoritet av befolkningen för sin räkning monopoliserar denna utvecklings alla väsentliga fördelar. Den sociala olikheten växer jämsides med den samhälleliga rikedomens tillväxt, klyftan mellan proletariatets klass och de besittandes (bourgeoisens) klass fördjupas och vidgas.

(B)

VI. Men samtidigt som alla dessa kapitalismens oundvikliga motsättningar ökar och utvecklas, ökar också proletärernas antal och sammanslutning, deras missnöje och förbittring. Arbetarklassens kamp mot kapitalistklassen skärps och strävan efter att frigöra sig från kapitalismens outhärdliga ok växer.

VII. Arbetarklassens frigörelse kan endast vara dess eget verk. Alla de andra klasserna i det moderna samhället strävar att bevara grundvalen för det bestående ekonomiska systemet. Arbetarklassens verkliga frigörelse är inte möjlig utan den sociala revolutionen, som förbereds genom kapitalismens hela utveckling, d. v. s. avskaffande av privatägarätten till produktionsmedlen och deras övergång till samhällets ägo, utan att den kapitalistiska varuproduktionen ersätts med en socialistiskt organiserad produktion av produkter för hela samhällets räkning, för att trygga alla samhällets medlemmar fullt välstånd och en fri, allsidig utveckling.

VIII. Denna proletariatets revolution upphäver fullständigt samhällets uppdelning i klasser och följaktligen också varje social och politisk olikhet, som följer av denna delning.

IX. För att fullborda denna sociala revolution måste proletariatet erövra den politiska makten, som kommer att göra det till situationens herre och tillåta det att röja bort alla hinder på vägen till dess stora mål. I denna mening är proletariatets diktatur den nödvändiga politiska förutsättningen för den sociala revolutionen.

X. Den ryska socialdemokratin sätter som sin uppgift att avslöja för arbetarna den oförsonliga motsättningen mellan deras intressen och kapitalisternas intressen, att klargöra för proletariatet den historiska betydelsen, karaktären av och betingelserna för den sociala revolution, som proletariatet har till uppgift att genomföra, samt att organisera ett revolutionärt klassparti, vilket är i stånd att leda proletariatets kamp i alla dess yttringar.

XI. Men utvecklingen av det internationella varuutbytet och produktionen för världsmarknaden har skapat ett sådant nära samband mellan alla den civiliserade världens folk, att den moderna arbetarrörelsen måste bli och för länge sedan har blivit internationell. Även den ryska socialdemokratin betraktar sig som en avdelning av proletariatets världarmé, en del av den internationella socialdemokratin.

XII. Den ryska socialdemokratins närmaste mål undergår emellertid en väsentlig förändring därigenom att de talrika resterna av den förkapitalistiska, feodala samhällsordningen hos oss i högsta grad fördröjer produktivkrafternas utveckling, omöjliggör en fullständig och allsidig utveckling av proletariatets klasskamp, håller den arbetande befolkningens levnadsstandard nere, betingar asiatisk-barbariska former för den mångmiljonhövdade bondebefolkningens utdöende och håller hela folket nere i okunnighet, rättslöshet och förtryck.

XIII. Den mest betydande av dessa kvarlevor från det feodala systemet, det mäktigaste stödet för hela detta barbari är det tsaristiska självhärskardömet. Det är den värsta och farligaste fienden till proletariatets frihetsrörelse och hela folkets kulturella utveckling.

(C)

Därför¹ ställer Rysslands Socialdemokratiska Arbetarparti som sin närmaste politiska uppgift att störta det tsaristiska självhärskardömet och ersätta det med en *republik*, byggd på en demokratisk författning, som tryggar:

1. folkets självherravälde, d. v. s. att hela den högsta statsmakten koncentreras i händerna på en lagstiftande församling, som är sammansatt av representanter för folket;
2. allmän, lika och direkt rösträtt vid valen såväl till den lagstiftande församlingen som till alla lokala självförvaltningsorgan för alla medborgare som fyllt 21 år; hemlig omröstning vid alla val; rätt för varje väljare att inväljas i alla representationsförsamlingar; avlöning för folkets representanter;
3. medborgarnas okränkbarhet såväl ifråga om person som bostad;
4. oinskränkt samvets-, yttrande-, tryck-, församlings-, strejk- och föreningsfrihet;
5. flyttnings- och näringsfrihet;
6. ståndens upphävande och fullständig jämlikhet för alla medborgare utan hänsyn till kön, religion och ras;
7. erkännande av självbestämmanderätt för alla nationer, som ingår i staten;
8. rätt för varje medborgare att inför domstol anföra klagomål mot varje ämbetsman utan att behöva inge klagomål till hans överordnade;
9. den stående härens ersättande med allmän folkbeväpning;

¹ Från och med denna punkt godkänt av hela kommissionen (Iskreredaktionens programkommission. – Red.).

10. kyrkans skiljande från staten och skolans från kyrkan;

11. allmän, fri och obligatorisk undervisning intill 16 år; fattiga barn förses med kost, kläder och undervisningsmaterial på statens bekostnad.

(D)

För att skydda arbetarklassen och höja dess kampduglighet¹ kräver Rysslands Socialdemokratiska Arbetarparti:

1. inskränkning av arbetsdagen till åtta timmar om dygnet för alla lönarbetare;
2. lagstadgad vilotid på minst 36 timmar i sträck varje vecka för lönarbetare av bägge könen inom alla grenar av folkhushållningen;
3. fullständigt förbud mot overtidsarbete;
4. förbud mot nattarbete (från kl. 9 på kvällen till kl. 5 på morgonen) inom alla grenar av folkhushållningen med undantag av sådana, där det av tekniska orsaker är oundvikligen nödvändigt;
5. förbud mot att företagarna anställer barn under 15 år som lönarbetare;
6. förbud mot kvinnoarbete inom de arbetsgrenar, där det är speciellt skadligt för den kvinnliga organismen;
7. fastställande i lag av företagarens civilrättsliga ansvarighet för arbetarnas fullständiga eller delvisa förlust av arbetsförmågan till följd av olyckshändelse eller på grund av skadliga arbetsförhållanden; arbetaren befrias från skyldigheten att bevisa att förlusten har ägt rum genom företagarens förskyllan;
8. förbud mot att betala arbetslönen i varor²;
9. utbetalning av statlig pension åt åldriga arbetare, som förlorat sin arbetsförmåga;
10. ökat antal fabriksinspektörer; tillsättande av inspektriser i de arbetsgrenar, där det kvinnliga arbetet dominerar; övervakande av fabrikslagarnas efterlevnad genom representanter, valda av arbetarna och avlönade av staten, samt övervakande av prissättningen och varornas kvalitet genom representanter, valda av arbetarna;
11. tillsättande av övervakningsorgan genom de lokala självstyrelseinstitutionerna med deltagande av valda representanter för arbetarna för att övervaka det sanitära tillståndet i de bostäder, som företagarna ställer till arbetarnas förfogande, samt likaså ordningen och uthyrningsvillkoren i dessa bostäder – för att skydda lönarbetarna mot företagarnas ingripande i deras liv och verksamhet som privatpersoner och medborgare;
12. upprättande av en riktigt organiserad, allsidig sanitär kontroll av arbetsförhållandena på alla företag, som sysselsätter lönarbetare;
13. fabriksinspektionens övervakande funktion utsträcker också till hantverket, hemarbets- och hemslöjdsindustrin samt statens företag;
14. fastställande av straffrättsligt ansvar för brott mot lagarna om arbetsskydd;
15. förbud mot att företagarna gör avdrag i arbetslönen av vilken anledning och i vilket syfte det än må göras (böter, avdrag för utskott o. s. v.);

¹ Freys (Lenins. – *Red.*) förslag: början av detta avsnitt ändras på följande sätt: "För att skydda arbetarklassen från fysisk och moralisk urartning, och likaså för att höja dess stridsduglighet i frihetskampen" ...

² Freys förslag: här tillfogas (i samma punkt) : "lagstadgad veckoavlönning i varje avtal om anställning av arbetare"

16. upprättandet av yrkesdomstolar inom alla grenar av folkhushållningen med lika många representanter för arbetarna och företagen;

(E)

I syfte att demokratisera den ryska statshushållningen kräver Rysslands Socialdemokratiska Arbetarparti dessutom: upphävande av alla indirekta skatter och införande av progressiv inkomstskatt;

För att röja bort resterna av det gamla feodala systemet¹ kommer det att kämpa för:

1. upphävande av friköps- och arrendeavgifterna och likaså alla pålagor, som för närvarande faller på bönderna som skatteskyldigt stånd;
2. upphävande av solidarisk borgen och alla lagar, som inskränker bondens rätt att disponera över sin jord;
3. återbetalande till folket av de penningssummor, som fråntagits det i form av friköps- och arrendeavgifter; i detta syfte konfiskation av klostrens egendom och tsarfamiljens gods, vidare speciell beskattning av jord som tillhör de adliga storgodsägarna, vilka åtnjuter friköpslån; de summor som inkommit på detta sätt överlämnas till en särskild folkfond för landskommunernas kulturella och sociala behov;
4. bildande av bondekommittéer,
  - a) för att återlämna till landskommunerna (genom expropriation eller – om jorden gått ur hand i hand – genom friköp o. s. v.) den jord, som skurits bort från böndernas jord vid livegenskapens upphävande och som godsägarna betjänar sig av för att förslava bönderna;
  - b) för att likvidera resterna av feodalsystemet, som ännu finnes i Ural, Altaj, Västrysland och andra delar av staten;
5. rätt för domstolarna att sänka alltför höga arrendeavgifter och annullera kontrakt, som har karaktären av feodal utsugning.

(F)

I sin strävan att förverkliga sina närmaste politiska och ekonomiska mål,² understödjer Rysslands Socialdemokratiska Arbetarparti varje oppositionell och revolutionär rörelse, som är riktad mot det i Ryssland förhärskande sociala och politiska systemet, men förkastar på det bestämdaste alla de reformförslag, i vilka varje utvidgande av polisförmyndarskapet över de arbetande massorna framställs som ett steg till den sociala frågans lösning.³

Rysslands Socialdemokratiska Arbetarparti är å sin sida fast övertygat om att ett fullständigt, konsekvent och varaktigt förverkligande av de nämnda politiska och sociala omdaningarna endast kan uppnås genom att självhärskardömet störtas och en av hela folket fritt vald Konstituerande församling inkallas.

Januari–februari 1902.

¹ Freys förslag: här införs orden: ”och för att främja den fria utvecklingen av klasskampen på landsbygden”, så att hela satsen kommer att lyda: ”För att röja bort resterna av det gamla feodalsystemet och för att främja den fria utvecklingen av klasskampen på landsbygden kommer Rysslands Socialdemokratiska Arbetarparti att kämpa för:”

² Freys förslag: Satsens början ändras på följande sätt: ”I sin kamp för de nämnda kraven understödjer RSDAP” o. s. v.

³ Freys förslag: Slutet av denna sats ändras på följande sätt: ... ”förslag som står i samband med ett eller annat utvidgande eller befästande av polis- och ämbetsmannaförmyndarskapet över de arbetande massorna”.

Tre ändringar till programutkastet

Nr 1. I stycket (A) II i stället för orden: ”Teknikens oavbrutna fullkomnande leder till att småproduktionen mer och mer undanträngs av storproduktionen.”

”Teknikens fullkomnande går oavbrutet framåt, storproduktionen utvecklas allt starkare, småproduktionen trängs alltmer ut eller råkar i förfall”.

Nr 2. stycket (B) VII efter orden ”Alla de andra klasserna i det moderna samhället strävar att bevara grundvalen för det bestående ekonomiska systemet” sätta in orden: ”och småproducenten, som dör under kapitalets förtryck, kan bli verkligt revolutionär först i den mån han inser det hopplösa i sin situation och går över till proletariatets ståndpunkt” och fortsatt sedan med ett nytt stycke.

Nr 3. stycket (B) XII i stället för orden ”betingar asiatisk-barbariska former för den mångmiljonhövdade bondebefolkningens utdöende” infoga ”betingar asiatisk-barbariska former för den mångmiljonhövdade bondeklassens utsugning och plågsamma utdöende”.

Ändringarna författade av Lenin i slutet av februari 1902.

Uttalande om Plechanovs andra förslag

Fyra stora brister genomsyrar hela förslaget och gör det enligt min mening helt oantagligt:

1. Efter det sätt varpå den viktigaste delen, som är ägnad åt karaktistiken av kapitalismen, är avfattad, ger detta förslag inte ett program för proletariatet, som *kämpar* mot högst reella yttringar av en mycket bestämd kapitalism, utan ett program för en ekonomisk *lärobok*, som är ägnad åt kapitalismen i allmänhet.

2. Särskilt är programmet odugligt för det ryska proletariatets parti, emedan den ryska kapitalismens evolution, de motsättningar och de sociala olyckor, som den ryska kapitalismen skapar, nästan fullständigt kringgås och fördunklas genom denna samma metod att karaktisera kapitalismen i allmänhet. Det ryska proletariatets parti måste i sitt program på det mest otvetydiga sätt framlägga sina anklagelser mot den ryska kapitalismen, sin krigsförklaring mot den ryska kapitalismen. Detta är så mycket nödvändigare, som det ryska programmet i detta avseende inte kan vara identiskt med de europeiska: de senare talar om kapitalismen och det borgerliga samhället utan att påpeka att dessa begrepp kan användas både på Österrike, på Tyskland o. s. v., ty detta är utan vidare klart. Men för Rysslands vidkommande kan detta inte förutsättas.

3. Att inskränka sig till att säga att kapitalismen ”i sin utvecklade form” i *allmänhet* utmärker sig genom de eller de egenskaperna – och att kapitalismen i Ryssland ”håller på att bli förhärskande”, det betyder att *undvika* den konkreta anklagelsen och krigsförklaringen, som är det viktigaste för ett praktiskt kämpande parti.

4. Förslaget uppfyller därför inte ett av programmets huvudsyften: att ge partiet ett direktiv för dess dagliga propaganda och agitation med anledning av alla den ryska kapitalismens olika yttringar.

3. Några mycket viktiga punkter har i förslaget fått en så ofullständig formulering, att de oundvikligen kommer att framkalla en rad ytterst farliga missförstånd samt försvåra vår teoretiska kamp och propaganda. Så är exempelvis storproduktionens tillväxt begränsad endast till ”industriella” företag. Kapitalismens evolution inom lantbruket har än ställts i skuggan, än helt förbigåtts. Vidare är ”proletariatets diktatur” ersatt med ”revolutionen, som skall fullbordas av proletariatet understött av andra befolkningsskikt, vilka lider under den kapitalistiska utsugningen”, och i stället för proletariatets klasskamp har man t. o. m. satt ”den

arbetande och utsugna massans kamp”. En sådan formulering står i strid med Internationalens grundprincip: ”arbetarklassens frigörelse kan endast vara dess eget verk”. Förutom proletariatet är den andra delen av ”den arbetande och utsugna massan” (d. v. s. huvudsakligen småproducenterna) *endast delvis* revolutionär i sin kamp mot bourgeoisien. Den är nämligen revolutionär endast när den ”med sin övergång till proletariatet i sikte” ”*ställer sig på proletariatets ståndpunkt*” (Kommunistiska manifestet). Småproducenternas reaktionära väsen är över huvud taget inte betonat i förslaget, så att proletariatets förhållande till ”den arbetande och utsugna massan” *i det stora hela är oriktigt* framställd. I förslaget heter det t. ex.: ”dess (den arbetande och utsugna massans) kamp skärpes, och framför allt skärpes dess främsta representants, proletariatets kamp”. Småproducenternas ”skärpta kamp” kommer till uttryck både i antisemitismen, i cesarismen, i bondeförbunden mot lantarbetarna och t. o. m. i den sociala Girondens kamp mot Berget.¹ Den omständigheten att proletariatet är representant för hela den arbetande och utsugna massan, måste i programmet komma till uttryck däri, att vi *anklagat* kapitalismen för **massornas** (och inte bara arbetarklassens) elände, för arbetslösheten bland ”allt bredare skikt av den arbetande befolkningen” (och inte arbetarklassen).

4. Utkastet glider ständigt över från ett program i egentlig mening till en *kommentar*. Ett program skall ge *korta teser*, som inte innehåller ett enda överflödigt ord, och överlämna *förklaringen* åt kommentarer, broschyrer, agitation o. s. v. Därför har också Engels riktat den fullständigt berättigade anklagelsen mot Erfurtprogrammet att det genom sin längd, sin omständlighet och sina upprepningar blir till en kommentar.

I förslaget gör sig denna brist ännu starkare gällande. Det innehåller en kolossal massa upprepningar, och försöken att införa i programmet en *förklaring* av processen (i stället för att ge endast en karakteristik av den) uppnår i alla fall inte sitt mål, utan tänjer ut programmet till det omöjliga.

Februari–mars 1902.

---

¹ Berget (la Montagne) och Gironden var beteckningar på olika fraktioner i den franska Nationalförsamlingen som upprättades efter den franska revolutionen 1789. Berget – jakobinerna – var vänsterflygeln och Gironden högerflygeln, På Lenins tid var det vanligt att kalla högeropportunisterna inom socialdemokratin för socialistiska girondister. – *Red*